

جایگاه پلیس و نیروی انتظامی در حفظ حقوق شهروندی

تالیف
عباس درویشی

میراث
رسول ملکی

انتشارات قانون یار

۱۳۹۷

سرشناسه	: درویشی، عباس، ۱۳۶۹ -
عنوان و نام پدیدآور	: جایگاه پلیس و نیروی انتظامی در حفظ حقوق شهروندی/ تالیف عباس درویشی؛ ویراستار رسول ملکی.
مشخصات نشر	: تهران: قانون یار، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۱۶۸ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۶۰۵۵-۱۳-۰
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص ۱۶۸-۱۵۸؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: پلیس و اجتماع -- ایران
موضوع	: Community policing -- Iran
موضوع	: پلیس -- ایران -- شرح وظایف
موضوع	: Police-- Job descriptions -- Iran
شناسه افز	: ملکی، رسول، ۱۳۵۸ - ویراستار
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۷ الف ۴۵۳ / HV۷۹۳۶
رده بندی دیویی	: ۳۶۰
شماره کتابشناسی ملی	: ۱۱۰۰۰۱۹

کتابخانه قانون یار

جایگاه پلیس و نیروی انتظامی در حفظ حقوق شهروندی

تألیف: عباس درویشی

ویراستار: رسول ملکی

ناشر: قانون یار

ناظر فنی: محسن فاضلی

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۶

شمارگان: ۱۱۰۰ جلد

قیمت: ۱۸۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۰۵۵-۱۳-۰

مرکز پخش قانون یار: تهران. میدان انقلاب. خیابان اردیبهشت. پلاک ۹۲

۰۲۱۶۶۹۷۹۵۲۶

۰۲۱۶۶۹۷۹۵۱۹

فهرست مطالب

۷	پیشگفتار
۱۱	بخش اول
۱۱	پلیس و حقوق شهروندی
۹۴	بخش دوم
۹۴	نقش پلیس در حفظ حقوق شهروندی در مواجهه با بزهکاری
۱۵۹	منابع و مآخذ

www.ketab.ir

پیشگفتار

پلیس، سازمانی دولتی و مسئول برقراری نظم و امنیت عمومی در جامعه است لذا جهت برقراری این مقوله می‌بایست دارای وظایف و اختیاراتی بوده تا بتواند نسبت به ایفای نقش اقدام نماید از آنجا که اولین مرحله ورود افراد به نظام عدالت کیفری سازمان پلیس می‌باشد لذا اهمیت نقش آن بیشتر آشکار و مردم همواره نظام حاکم را با پلیس می‌شناسند. از آنجا که در مرحله نخستین ورود به نظام عدالت کیفری امکان بیشترین تعرض به حقوق بنیادی و اساسی افراد مشاهده می‌شود لذا مطالعه شرح وظایف و اختیارات پلیس توجه خاص حقوقدانان را به خود معطوف داشته است. بنابراین امروزه توجه به جایگاه علمی پلیس، وضع قوانین و مقررات محدود کننده تعرض به حقوق بنیادی بشر، توسل به شیوه‌ها و اقدام‌های پیش‌گیرانه و حمایتی با هدف کاهش میزان جرایم آسیب‌های ناشی از آن بر سیاست جنایی نظام‌های مختلف تأثیر گذاشته است. لذا با نگاهی به سیفه پلیس در خصوص حفظ امنیت و مصالح عالی کشور از یک طرف و احترام به حقوق شهروندی و آزادی دیگر گاهی تعارض مشاهده می‌گردد که در تعارض میان این دو مهم است که پلیس به سمت رعایت حقوق شهروندی گام بردارد، علیرغم این مهم گاهی پلیس در جرایمی که منافع عالیه معاشرت با خطر می‌اندازد (مانند تروریسم، پولشویی و ...) ناگزیر از نادیده گرفتن برخی از موازین حقوق شهروندی است. که لازم است با تدوین قوانین جامع ضمن ایفای نقش از تعرض به حقوق شهروندی جلوگیری گردد لذا در این کتاب ضمن بیان کاستی‌ها و نواقص موجود در باب حقوق شهروندی و وظایف و اختیارات پلیس چند راهکار و پیشنهاد زیربنایی جهت حسن اجرای امور ارائه گردیده است. بشر از آغاز زندگی، در صدد بهبود شرایط زندگی خویش بوده است به گونه ای که تداوم حیات و بقاء خود را در زندگی گروهی و جمعی جستجو نموده است در این زندگی جمعی یا خود مرتکب رفتارهایی می‌شد که برای او و هموعانش مشکل آفرین بود یا از سوی فرد دیگری با انجام همان رفتار متضرر می‌شد. این رفتارهای قبیح و زیان آور، مطابق قوانین نا نوشته از سوی مردم و دولت سرزنش آور بوده و برای مرتکبین آن مجازات مقرر می‌کردند.

این موضوع همچنان ادامه یافت تا با افزایش جمعیت و پیشرفت تدریجی جوامع و تلاش اندیشمندان و وابستگی بیشتر بشر به زندگی اجتماعی و گروهی و نیز تقسیم کار تخصصی در راستای رفع این موضوع دولت ها دست به تدوین و تنظیم مجموعه قوانین زدند. هر مجموعه قانونی، با توجه به هدفی که دنبال می کرده به گونه خاصی تدوین می گشت. در همین حین، دولت ها به این اندیشه بودند که برای اجرا و اعمال قانون، باید متصدیانی انتخاب شوند که ضمن جلوگیری از هرج و مرج، قوانین مکتوب آنان را به اجرا در آورند. این متصدیان از اختیارات ویژه ای برخوردار بوده و در طول تاریخ به نام های مختلفی خوانده می شدند امروزه ما این اشخاص را با نام پلیس که برای جهانیان آشناست می شناسیم. پلیس، سازمانی است دولتی که به نیابت از دولت و بر طبق قانون و در حدود وظایف و اختیارات محوله قانونی مسئول برقراری نظم و امنیت را میسر می نماید. بر اعمال و اجرای قانون بویژه حقوق کیفری می باشد بنابراین مأموریت پلیس در جامعه اجرای قوانین می باشد و هدف از اجرای قانون، برقراری نظم و امنیت و حفظ آن می باشد. ایجاد امنیت مسئله ای می باشد که پس از رفع مایحتاج اولیه بشر برای حیات انسانی در درجه اول اهمیت قرار دارد. از طرفی همواره اشخاصی در همه جوامع وجود دارند که با رفتارهای نامعقول و ناهنجار خود سعی در برهم زدن نظم و امنیت عمومی جامعه دارند. برقراری نظم و امنیت نیز مستلزم اسطای اختیاراتی است که ممکن است سایر شهروندان یا سازمان ها صلاحیت داشتن آن را نداشته باشند. از این رو پلیس برای برقراری و حفظ نظم و امنیت دارای اختیارات ویژه ای مانند تجهیز به سلاح گرم و اجازه استفاده از آن تحت شرایط قانونی، اختیار استفاده از قوای قهریه در موارد لزوم، اجازت، سلب آزادی مطابق قانون و ... است. اما مسئله مهمی که بنظر می رسد این است که گاهی اختیارات پلیس، خود منجر به پیدایش خطرات و آسیب هایی است که می تواند نظم و یا امنیت را بر هم بزند. بنابر این ممکن است پلیس در راستای برقراری نظم و امنیت که هدف و مأموریت ذاتی اوست خود باعث تعرض به حقوق سایر شهروندان و ایجاد اختلال در نظم جامعه شود، از این رو، اعطای

چنین اختیاراتی به سازمان های پلیس باید در پرتو قوانین محدود و صریحی باشد که بقای نظم و امنیت جامعه را تضمین نماید.

در رابطه با این اثر علمی سولاتی که مطرح است با توجه به کمبود منابع در ایران بسیار فراوان می باشد. به طوری که هر گفتار و بند این کتاب درصدد پاسخ به سولاتی است که ممکن است در عمل و تئوری پیش آید لیکن مهمترین این سولات عبارتند از:

۱- آیا حقوق شهروندی با ماموریت ها و نحوه عملکرد پلیس که عموماً جنبه قهر آمیز داشته و توأم با شدت عمل اند قابل جمع است؟

۱- آیا پلیس با رعایت این موازین حقوق شهروندی قادر است به طور مطلوب از عهده کشف جرم و تحقیقات مقدماتی بآید؟

۲- آیا پلیس می تواند در رستای حسن انجام وظیفه، حقوق شهروندی را نقض کند؟

۳- آیا پلیس می تواند به بهانه جمع آوردن دلایل جرم وارد حریم خصوصی افراد شود؟

۴- آیا پلیس می تواند اشخاص را بدون ارائه دلایل دستگیر نماید؟

همچنین می توان به فرضیه های زیر اشاره داشت:

۱- حقوق شهروندی با نحوه عملکرد پلیس قابل جمع است

۲- در برخی از جرائم از جمله جرائم علیه امنیت کشور، رعایت دقیق موازین حقوق شهروندی به کشف بموقع و انجام تحقیقات مقدماتی لطمه وارد می آورد

۳- پلیس به منظور حسن اجرای وظیفه، موظف به رعایت حقوق شهروندی است.

۴- پلیس تنها در صورتی حق ورود به حریم خصوصی را دارد که دلایل معقولی داشته باشد که وسایل یا دلایل جرم را در آن محل کشف می نماید.

۵- پلیس هرگاه قصد دستگیری شخص یا اشخاص را داشته باشد، باید دلایل این امر را به طور کامل به وی تفهیم نماید.

www.ketab.ir